

'Merkel en Kohl verschillen helemaal niet zo veel'

Serie: De Masterscriptie

Achtergrond - 31 oktober 2012

Het Europese beleid van kanselier Merkel wordt vaak afgezet tegen dat van haar voorganger Kohl. Dat is niet terecht, vertelt UvA-student Tjeerd Stobbe in de serie 'De Masterscriptie'. De Duitse leiders mogen verschillend over Europa spreken, hun beleid lijkt verrassend veel op elkaar, ontdekte hij in zijn onderzoek.

Waar gaat je scriptie over?

“Over wat de CDU-leiders Kohl en Merkel over de Europese Unie hebben gezegd, dus het discours, en dat wat ze daadwerkelijk hebben gedaan, hun Europese beleid - én de ideeënvorming daarover nu. Bij Kohl gaat het om zijn ideeën en beleid ten tijde van het Verdrag van Maastricht in 1992, bij Merkel om de huidige Europese staatsschuldencrisis.

Veel commentatoren - politici, intellectuelen en journalisten - zien nu in Merkels beleid een teloorgang van de historisch gegroeide waarden in de Duitse buitenlandse politiek. Uit die kritiek komt een beeld naar voren van Merkel als tegenpool van Kohl. Ik verklaar deze ideeënvorming en breng daarin nuances aan. Kohl, die bekend staat als 'Mr. Europe', heeft vorig jaar zelf ook kritiek geuit op het buitenlandse beleid van Merkels regering. Maar uit mijn onderzoek blijkt dat het verschil tussen Merkels beleid en dat van Kohl helemaal niet zo groot is.”

Wat vind jij het interessantst aan je scriptie?

“Wat politici zeggen over hun ideeën komt niet altijd overeen met wat ze doen. Daarom heb ik dat uit elkaar gehaald. Dan kun je Kohls en Merkels beleid met elkaar vergelijken. Het is leuk om te zien hoe Kohl zichzelf nog steeds graag neerzet als pleitbezorger van een supranationaal Europa, niet als de politicus die dit ideaal tijdens de onderhandelingen over het Verdrag van Maastricht zelf heeft afgeschoten.

Dat zie je bijvoorbeeld bij 'Zwarte Maandag', 30 september 1991. Nederland was toen voorzitter van de Europese Unie en had een plan ingediend om het Europese begrotingsbeleid naar Europese instituties over te hevelen. Daar stemde Duitsland

die dag tegen. De media schreven dat toe aan minister van Buitenlandse Zaken Genscher, maar Kohl was het met hem eens. Het was formeel zijn besluit. Dat is dus tegenstrijdig met zijn idee van een supranationaal Europa.

Die discrepantie tussen wat een politicus als Kohl zei en wat hij deed, is interessant. Zeker als je dan nu ziet hoe hij kritiek uit op zijn opvolger Merkel, die met haar beleid zijn lijn voortzet.”

Heb je iets nieuws ontdekt?

Tjeerd Stobbe studeerde Duitslandstudies aan de Universiteit van Amsterdam en behaalde zijn master in 2012 met zijn scriptie: ‘Tussen ideaal en ontzuivering. EU-beleid en discours van de CDU ten tijde van de totstandkoming van het Verdrag van Maastricht en de Europese staatsschuldencrisis’. Hij werkt nu als docent Duits aan het Vechtstede College in Weesp.

“Ik heb voor het eerst onderzoek gedaan naar het verschil tussen CDU-beleid en CDU-discours. Dat is een nieuwe methodologische aanpak voor dit onderwerp en zie je niet bij andere kritieken en commentaren op Merkel en Kohl. Vaak wordt wat Merkel doet vergeleken met wat Kohl destijds zei, maar dat is appels met peren vergelijken.

De discussie over het beleid van Kohl en Merkel wordt ook bemoeilijkt doordat media en commentatoren sterk beladen politieke begrippen gebruiken, zoals *Alleingang* (de keuze om niet samen te werken met andere landen en een eigen koers te varen - MV). Daarmee beschrijven ze dan situaties die feitelijk gezien geen *Alleingang* zijn. Dat gebeurt structureel en daarmee worden verschillen tussen Merkel en Kohl onnodig vergroot.

Het politieke discours van beide kanseliers over de Europese Unie verschilt sterk van elkaar. Merkel is in haar ideeën praktischer dan Kohl. Ze zegt: ‘We hebben niets aan theoretische discussies op de tekentafel, het gaat om wat we hier en nu beslissen.’ Zij schetst geen ideële vergezichten zoals Kohl dat deed. Dat is een verschil. Maar dat is niet terug te zien in hun beleid.”

Wat was er bijzonder leuk of juist lastig aan het onderzoeksproces?

“Ik zat met die discussie over de Europese staatsschuldencrisis midden in de actualiteit. Aan het begin laat je je meeslepen door de beeldvorming. Ik moest mijn best doen niet verstrikt te raken in de wirwar van meningen over de Europese politiek van Kohl en Merkel.

Je kunt politieke begrippen niet negeren, maar je moet je wel realiseren dat ze niet altijd de lading dekken. Ik moest afstand nemen van de politici en commentatoren en ze voor mij laten spreken, in plaats van dat ik zelf sprak. Bovendien hebben die mensen hun eigen politieke en persoonlijke agenda als ze iets zeggen. Daar moet je je ook bewust van zijn.

Oud-bewindslieden als Kohl en Schmidt zeggen dat het de huidige generatie politici ontbreekt aan de herinnering aan de Tweede Wereldoorlog en dat dit verklaart waarom ze geen Europese eenwording nastreven. Maar in de praktijk valt dat dus wel mee: Merkel bevestigt en versterkt met haar EU-beleid de lijn die Kohl zelf heeft ingezet.”

Wat is de relevantie van je onderzoek?

“Ik heb de ideeënvorming in het debat met mijn scriptie genuanceerd. Het was hard nodig om dit methodologisch onderscheid tussen debat en beleid te maken en te splitsen wat politici zeggen en doen, omdat het beeld daarover niet klopte.

Ook in Duitsland weten mensen vaak wel wat politici over hun beleid zeggen, maar niet wat ze nou daadwerkelijk in Brussel doen.”

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel:

<https://duitslandinstituut.nl/artikel/190/merkel-en-kohl-verschillen-helemaal-niet-zo-veel>